

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.14.19>

Volume 7/2

2023 p. 293-308

**SIRA DIŞI KAHRAMANLAR, GERÇEKÜSTÜ ATMOSFERLER: GRASS'IN
“TENEKE TRAMPET” VE RUSHDIE’NİN “GECEYARISI ÇOCUKLARI”
ROMANLARINDA BÜYÜLÜ GERÇEKÇİ ÖGELERİN KARŞILAŞTIRILMASI
EXTRAORDINARY HEROES, SURREAL ATMOSPHERES: A COMPARISON
OF MAGICAL REALIST ELEMENTS IN GRASS’S “TIN TRUMPET” AND
RUSHDIE’S “MIDNIGHT’S CHILDREN”**

Derya Koray DÜŐÜNCELİ*
Gonca KİŞMİR**

ÖZ

Gerçek ile fantastik unsurların birleştiği bir akım olarak tanımlanan büyülu gerçeklik kavramı, edebiyatta özellikle 20. yüzyılda sosyo-politik ve ekonomik açıdan yaşananların anlatıldığı sayısız romanda göze çarpmaktadır. Çağdaş Alman Edebiyatı yazarlarından Günter Grass, “Teneke Trampet” (Die Blechtrommel, 1959) romanında İkinci Dünya Savaşı’nda ve sonrasında yaşananları büyümeyi reddeden cüce Oskar Matzerath’in gözünden anlatır. Hint asıllı İngiliz yazar Salman Rushdie, “Geceyarısı Çocukları” (Midnight’s Children) adlı romanında ise telepati yeteneği olan ana karakter Salim Sina’nın hayatı ekseninde Hindistan’ın bağımsızlık süreciyle birlikte politik ve sosyal deĐiŐimlerin izdüşümlerini aktarır. Bu çalışmada büyülu gerçekçiliğin önde gelen kuramcılarından Wendy B. Faris’in büyülu gerçekçilik tanımı ve sınıflandırması kullanılarak, romanlarda politik ve tarihsel olayların büyülu gerçekçilik ögeler ile nasıl kurgulandığı ve bu ögeler arasındaki benzerlikler ile farklılıklar karşılaştırılmıştır. Bu karşılaŐtırmalı çalışmada, ayrıca romanlarda doğaüstü durumlarla ve sıra dışı ana karakterlerle politik ve tarihi atmosferin nasıl yeniden biçimlendirildiği ve neye işaret ettikleri de irdelenmiŐtir.

Anahtar Kelimeler: *Büyülu Gerçekçilik, Büyülu Gerçekçi Roman, Günter Grass, Salman Rushdie*

---

* ArŐ. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı, E-mail: kdusunceli@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5491-5095, Konya, Türkiye.

** Dr. Öğr. Üyesi Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı, E-mail: donen@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1820-3546, Ankara, Türkiye.

ABSTRACT

The concept of magical reality, which is defined as a movement in which real and fantastic elements are combined, stands out in numerous novels in literature, especially in the 20th century, in which socio-political and economic events are described. Günter Grass, one of the writers of contemporary German literature, in his novel "The Tin Drum" (Die Blechtrommel, 1959) describes the events of the Second World War and its aftermath through the eyes of Oskar Matzerath, a dwarf who refuses to grow up. In his novel "Midnight's Children" (1981) Salman Rushdie, a British writer of Indian origin, conveys the projections of political and social changes with the independence process of India through the life of the main character Salim Sina, who has the ability of telepathy. This study uses the definition and classification of magical realism by Wendy B. Faris, one of the leading theorists of magical realism, to compare how political and historical events in novels are constructed with magical realism elements and the similarities and differences between these elements. In this comparative study, it is also analyzed how the political and historical atmosphere is reshaped by supernatural situations and extraordinary main characters in the novels and what they signify.

Key Words: *Magical Realism, Magical Realist Novel, Günter Grass, Salman Rushdie*

Giriş

"Büyülü" ve "gerçekçi" iki zıt kelimenin birleşiminden oluşan Büyülü Gerçekçilik akımı, ilk defa 1920'li yıllarda Alman sanat eleştirmeni ve tarihçisi Franz Roh tarafından "Dışavurumculuk Sonrası, Büyülü Gerçekçilik" "Nach-Expressionismus: Magischer Realismus; Probleme der neuesten europäischen Malerei" adlı kitapta bir tür resim sanatını ifade eden bir terim olarak kullanılmıştır. Roh'un eleştiri yazılarından büyüülü gerçekçilik olarak adlandırdığı tanım en basit hâli ile ekspresyonist/dışavurumcu resim sanatıdır (Carpentier, 1995: 102). Terimin esin kaynağı ise Alman romantiklerinden Novalis'tir (Guenther, 1995: 34). Büyülü gerçekçilik teriminin ilk defa edebiyat alanında Avrupa'da kendini göstermesi ise İtalyan şair ve yazar Massimo Bontempelli ile başlamıştır (Walter, 1993: 13). Ancak Bontempelli'nin bu terimi Franz Roh'dan alıp almadığı konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır (Guenther, 1995: 60). Novalis'in büyüülü gerçekçilik kavramını ortaya attığı 18. yüzyıldan sonra Avrupa'da uzun bir süre boyunca büyüülü gerçekçilik ile ilgili tartışmalar durmuştur. Ancak bu tartışmaların ardından büyüülü gerçekçilik kavramının tarihsel gelişiminde ikinci bir dönüm noktası Latin Amerika'da yaşanmıştır. 1920'li yıllarda resim sanatıyla ilgili yapılan tanımlamadan sonra 1940'lar, 1950'ler ve 1960'larda Latin Amerikalı yazarlar ve eleştirmenler hem kendi kültürlerindeki gerçekliği yansıtan hem de Avrupa'da yazılan edebiyat eserleriyle ilişkili olarak çeşitli tanımlamalar yapmışlardır (Özüm, 2013: 180). Özellikle de 1950'lerde Latin Amerika ülkelerinde ortaya "El Boom" adlı verilen edebiyat hareketinde büyüülü gerçekçilik akımı Latin Amerika edebiyatı ve kültürüyle beslenmiştir. Büyülü gerçekçilik kavramı bu dönemde Julio Cortázar, Gabriel García

TOBİDER

Márquez, Carlos Fuentes ve Mario Vargas Llosa gibi Latin Amerikalı yazarların eserlerinin sınıflandırıldığı bir akım olarak kendini göstermiştir (Yağcı, 2021: 65-66).

Büyülü gerçekçilik terimini Latin Amerika edebiyatı için ilk kullanan Arturo Uslar Pietri olsa da bu anlatı tarzı Latin Amerika'da Alejo Carpentier ile yaygınlaşmıştır (Okuyucu, 2019; Yentür, 2021). 1955 yılında edebiyat eleştirmeni Angel Flores'in kaleme aldığı "Magical realism in Spanish American Fiction" adlı makale, büyülü gerçekçilik üzerine yapılmış ilk akademik çalışma olarak bilinmektedir. Flores, bu makalesiyle gerçekçilik ve romantizm akımları üzerinde durarak ortaya çıkan bu yeni akımı büyülü gerçekçilik olarak tanımlayan ilk eleştirmendir (Guenther, 1995: 61). Arjantinli yazar Jorge Luis Borges'in 1935 yılında yayımladığı "Alçaklığın Evrensel Tarihi" (Historia universal de la infamia) adlı eseri, büyülü gerçekçilik çalışmalarının ilk örneği olarak kabul edilmektedir. Meksikalı yazar Luis Leal, büyülü gerçekçiliğin başlangıcının 1935'e kadar uzandığı fikrine karşı çıkarak 1950'li yıllardan itibaren edebi bir eğilim olarak belirginlik kazandığı görüşündedir (Leal, 2003'ten akt. Okçul, 2022: 129). Akımın en tanınmış yazarı ise Kolombiyalı yazar Gabriel Garcia Marquez'in 1967 yılında yayımlanan "Yüzyıllık Yalnızlık" (Cien Años de Soledad) adlı eseridir. Bu eser, büyülü gerçekçilik terimini "uluslararası edebiyat haritasına yerleştiren" (Faris, 2004: 29) bir romandır. Büyülü gerçekçi eserler nispeten her şeyin olağanüstü bir hâl aldığı savaş veya kriz dönemleri ve sonrasında ilgili olmuş ve en çok bu dönemlerde ortaya çıkmıştır. Gabriel García Márquez'in "Yüzyıllık Yalnızlık" adlı eseri Kolombiya'nın kargaşa ve acılarla dolu tarihini, Salman Rushdie'nin "Geceyarısı Çocukları" Hindistan'ın bağımsızlığı sonrasında yaşanan sosyo-ekonomik dinsel ve kültürel sorunları, Günter Grass'ın "Teneke Trampet"i ise Nazi Almanya'sı ve sonrasında ele almaktadır. Wendy B. Faris büyülü gerçekçi eserlerin sanki aklın çözemediği kördüğümlere çözüm olabilmek için bu dönemlerde çoğaldığını düşünmektedir (Arargüç, 2016: 18).

Almanya'ya bakıldığında ise, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyülü gerçekçilik kavramı çoğu entelektüel için, yeni bir durum/olay için duyulan isteği anlatır. Hermann Kasack, Horst Lange, George Saiko, Elisabeth Langgässer, Ernst Jünger ve Alfred Kubin gibi dönemin yazarları ülkelerinin siyasi geçmişinden uzak durmayı, küllerinden yeniden doğmayı umut ederler. Özellikle Üçüncü Reich dönemindeki siyasi ve sosyal olaylar, Alman edebiyatında büyülü gerçekçiliğin geç fark edilmesine neden olur. Fakat İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Leo Perutz ve Marie-Luise Kaschnitz gibi savaş sonrası yazarları edebiyatta bu kavrama yeni bir yaklaşım sunar. Savaş sonrası yazarlarından Günther Grass, Barbara Frischmuth ve Christoph Ransmayr, özellikle romanlarında karakterlerine büyülü gerçekçilik unsurlarını yansıtarak dikkat çekerler (Schranz, 2009: 28-29).

Büyülü Gerçekçilik Kavramı Üzerine Genel Bir Bakış

Büyülü Gerçekçilik, Batı kültüründe uzun bir geçmişe sahip olan akılcılık ve akıl dışıcılık gibi iki zıt düşünce akımının, Aydınlanma döneminden itibaren Avrupa felsefesinde

yerleşmiş olan çelişkili bir ahlaki ikilem çerçevesinde bir araya geldiği bir edebi akımdır (Schranz, 2009: 9). Bu akım, gerçeklikle fantastik unsurların uyum içinde ve organik bir bütünlük içinde birleştiği bir tarz olarak tanımlanır (Faris, 1995: 163). Büyülü gerçekçilik, genellikle diğer kurgu türlerindeki metinlerin ayrılmaz olan dünyaları, mekânları ve sistemleri birleştirme veya bir arada bulunmalarını kolaylaştırma eğilimindedir ve genellikle kendilerini bu farklı dünyalar arasında veya bu dünyaların sınır bölgelerinde konumlandırırlar (Zamora ve Parkison, 1995: 5).

Büyülü gerçekçilik, "mucizelerin ve olağanüstü olayların, alışlagelmiş olaylar biçiminde algılandığı ve insanların, yaşadığımız dünyanın geçerli yasalarının ötesinde özelliklerle donatılmış olduğu, gizem dolu bir dünyayı ifade eden bir terim" (Toyman, 2006: 26) olarak tanımlanabilir.

Büyülü gerçekçiliğin temel özellikleri arasında, olağan ve olağanüstü olayların bir arada bulunması ve mekânın gerçek dünyaya ait olması yer almaktadır. Bu türde, mucizeler ve olağanüstü olaylar, sıradan olaylar gibi algılanır ve gerçekliğin bir parçası gibi sunulur. Bu özellik, büyülü gerçekçi metinlerin en önemli belirleyenlerinden biridir. Bu anlamda, büyülü gerçekçilik, gerçeklikle fantastik unsurların uyum içinde bir araya geldiği bir anlatı tarzı olarak öne çıkar. Sıradan ve olağan olan ile olağanüstü olan arasındaki denge, büyülü gerçekçi metinlerin temel niteliklerinden biridir (Erdem, 2011: 176). Bu türde, gerçeklik ve hayal gücü birbirine geçişkenlik gösterirken, gerçekçilik ve düşsel ögeler birlikte var olur. Büyülü gerçekçi anlatımla kaleme alınmış eserler, genellikle okuyucuyu şaşırtan eserler olarak bilinir (Özüm, 2013: 180). Büyülü gerçekçi metinler edebiyatın sınırlarını zorlayarak okuyucuyu fantastik bir dünyanın içine çekerken aynı zamanda gerçek dünyanın da sert gerçeklikleriyle yüzleşmesini sağlar. Bu metinlerde mit, efsane ve folklor gibi unsurlardan yararlanılarak fantastik bir boyut oluşturulur. Bununla birlikte büyülü gerçekçi metinler, yalnızca eski masallar, efsaneler ve mitlerden değil, aynı zamanda batıl inançlarla ilişkili halk "bilgeliliğinin" karanlık yönünden de beslenir (Danow, 2004'ten akt. Okçul, 2022: 127). Bu metinlerde esas olan gerçeklikle gerçektışımın ve olağanla olağanüstünün çatışmaya düşmeden uyum içinde yer alabilmesidir. Bu türde, anlamı güçlendirmek amacıyla kıvrımlı, hatta labirentimsi anlatım tekniklerine başvurulur ve metinlerde dil oyunları ile düş ve gerçekçilik daha belirgin hâle getirilmeye çalışılır (Emir ve Diler, 2011). Buna ek olarak yazarın kaleme aldığı konu bağlamında geçen edebi motif ve semboller de anlatılan dönemin duygu ve düşünce dünyasını yansıtmaya ve buna bir eleştiri getirmeye açısından önemlidir.

"Teneke Trampet" ve "Geceyarısı Çocukları" Romanlarında Büyülü Gerçekçi Ögelerin Karşılaştırılması

1959 yılında yayımlanan ve yazarı Günter Grass'a 1999 "Nobel Edebiyatı Ödülü"nü kazandıran Danzig Üçlemesinin ilk romanı "Teneke Trampet", üç yaşından yirmi iki yaşına kadar cüce Oskar Matzerath'ın perspektifinden Nasyonal Sosyalizm ve İkinci Dünya Savaşı'nın etkisi altındaki Almanya'yı özetler. "Tarihi roman" (historischer

Roman), “çağdaş roman” (Zeitroman), “pikaresk roman” (Schelmenroman) ve “gelişim roman”ı (Entwicklungsroman) olarak nitelendirilen bu alegorik roman (Loesch 2010; Balduf, vd. 2015), Aytaç’a (2012: 468) göre “bir gelişim romanı (Entwicklungsroman) paradisisidir.” Tarihsel olaylar, mitoloji, politika ve bireysel anılar gibi birçok unsuru içeren bu roman, yazar Grass’ın ustalıklı işlediği çarpıcı bir eserdir. Edebiyat eleştirmeni Marcel Reich-Ranicki’ye göre “Teneke Trampet”, 1924-1954 yıllarının hicivli, zaman eleştirisi içeren bir tablosu olarak tasarlanmıştır (Altınkaya, 1997: 44). Edebiyat tarihçisi Vormweg’in (1996: 17) de belirttiği gibi “otobiyografik öğeler” içeren “Teneke Trampet” romanı, kırk altı başlık içeren üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm on altı, ikinci bölüm on sekiz ve üçüncü bölüm ise on iki başlıkta kaleme alınır. İlk bölüm esas olarak İkinci Dünya Savaşı öncesini, ikinci bölüm savaş zamanını ve üçüncü bölüm savaş sonrası dönemi ele almaktadır. Eserin başı da sonu da Ruh ve Sinir Hastalıkları odasında geçmektedir. Üçüncü bölüm sonunda, Oskar’ın otuzuncu yaş gününde, Oskar’ın hayatını anlattığı şimdiki zaman, anlatıcının geçmişine odaklanır. Romanda anlatılan olay örgüsünün bitiş noktası, romanın anlatısının başlangıç noktasıdır. Bu da romanda üç anlatı düzeyi bulunduğu anlamına gelmektedir (Kaya, 2005: 12). Dolayısıyla anlatı düzeyleri ile okuyucu bir labirentin içine çekilmeye çalışılırken, gerçeklik ve düş “teneke trampet” gibi bir metaforla metne yerleştirilir.

Postmodern ve sömürgecilik sonrası yazının en önemli temsilcilerinden Salman Rushdie tarafından kaleme alınan “Geceyarısı Çocukları” romanı 1981 yılında İngilizce (Midnight’s Children) yayımlanır. Yazarın uluslararası ün kazanmasını sağlayan ve 1981 yılında İngiliz Booker Ödülü’nü kazandıran romanın konusunu Hindistan ve Pakistan’ın 1947 yılında bağımsızlığını kazanmasının ardından yaşanan toplumsal ve siyasi olaylar oluşturmaktadır. Tıpkı Grass’ın romanı “Teneke Trampet” gibi üç bölümden oluşan “Geceyarısı Çocukları” romanın ana karakteri, Hindistanlı bir anne ve babanın oğlu Salim Sina’dır. Romanda Hindistan’ın bağımsızlığını ilan ettiği 14 Ağustos’u 15 Ağustos’a bağlayan gece yarısında ya da hemen sonrasında doğan ve büyülü özelliklere sahip bin bir çocuktan biri olan Salim Sina, on yaşında iken diğer bin gece yarısı çocuğuyla iletişim kurma ve başkalarının hislerini ve duygularını koklama yeteneğini keşfeder. Ben anlatıcı Salim, olağanüstü yeteneklerini kaybedip zorla kısırlaştırıldığında, hayatına hikâye anlatarak anlam kazandırması gerektiğine inanır. Romanın birinci bölümü 1915’te başlar ve Almanya’da eğitim gördükten sonra Keşmir’e dönen dedesi Aziz’in hikâyesinden, doğumda yine bir gece yarısı çocuğu olan Shiva ile değiştirilen Salim Sina’nın doğumuna kadarki süreci anlatır. İkinci bölüm Salim’in Bombay’daki çocukluğunu ve gençliğini ele alır. Hindistan’ın tarihinde Gandhi suikastı, 1957’deki seçim sonucu ve Keşmir Savaşı Salim’in bireysel yaşam hikâyesi çerçevesinde gözler önüne serilir. Üçüncü bölüm Salim’in Cadı Parvati ile evliliği bağlamında Olağanüstü hâl döneminin ilan edilmesini konu edinir. Salim sorgulanır ve hâlâ hayatta olan diğer tüm gece yarısı çocuklarıyla birlikte kısırlaştırılır. Otobiyografik unsurların da yer aldığı romanda yazar Rushdie, 1947 yılında Hindistan’ın Bağımsızlık İlan ettiği gün, 1971 Doğu Pakistan-Batı Pakistan savaşı, Bangladeş’in Bağımsızlığını İlan etmesi ve İndira Gandhi yönetiminin olağanüstü

hâl ilan etmesi gibi yakın tarihin önemli olaylarının sonuçlarını kronolojik olmayan bir biçimde sahneler.

Dolayısıyla Günter Grass'ın "Teneke Trampet" romanı ile Salman Rushdie'nin "Geceyarısı Çocukları" romanında gerek ana karakterlerin sahip oldukları özellikler gerek 20.yüzyılda yaşanan olayların yarı gerçek yarı kurmaca unsurlarla birleştirilmesi büyülü gerçekçilik unsurları da görünür kılar. Grass, romanında ana karakter Oskar Matzerath'ın, teneke trampete olan tutkusunu ve çocukluğunun zorlu dönemlerini açıklarken, gerçeküstü öğelerle iç içe geçmiş bir yaşam öyküsü kurgular. Oskar'ın büyümeyi durdurabilme yeteneği, hatta çevresinde olup biten bütün olayları gözlemledikçe büyümek istememesi ve olanlar karşısında olağanüstü sesiyle camları kırarak tepki göstermesi 20. yüzyıl Almanya'sını özetleyen metaforlar olarak tanımlanabilir. Diğer taraftan yazar Rushdie "Geceyarısı Çocukları" romanında Hindistan'ın bağımsızlık süreciyle paralel olarak ana karakter Salim Sina'nın hayatıyla 20. yüzyıl tarihine ayna tutar. Tıpkı Oskar'ın kendine özgü bir yeteneğinin olması gibi koku yoluyla iz bulma ve telepati kurma yeteneğine sahip bir karakter olan Salim'in romanda kurgulanması tesadüf değildir. Salim ve farklı doğüstü yeteneklere sahip arkadaşları örneğinde yazar Rushdie, Hindistan'ın yakın tarihini etkileyen olaylara tanıklık eden bir kuşağı anlatır. Nitekim Grass da İkinci Dünya Savaşı sonrası Alman edebiyatının birinci kuşağının bir temsilcisi olarak Oskar örneğinde bireysel deneyimlerini/gözlemlediklerini sorgular. Hem Rushdie hem de Grass romanlarında resmî tarihteki olayları gerçeküstü kişi ve olaylar ile birleştirir.

Bu bağlamda büyülü gerçekçilik öğelerinin her iki romanda özellikle ana karakterlerin kurgulanmasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu çalışmada Grass ve Rushdie'nin romanlarındaki bu öğeler "İndirgenemez Öge", "Olağanüstü Dünya", "Sarsıcı/Rahatsız Edici Şüpheler", "Âlemlerin Birleşimi" ve "Zaman, mekân ve kimlik bozulması" (Faris, 1995: 163-186) gibi beş temel özellik dolayımında karşılaştırılmıştır.

a. İndirgenemez Öge

Büyülü gerçekçi roman türünün temel özelliklerden biri olan "indirgenemez öge" (the irreducible element) kavramı, olağanüstü ve gerçeküstü olayların, gerçek dünyada açıklanması güç ve büyülü unsurlar içerdiğini belirtir ki bu unsurlar, evrenin bilinen yasalarıyla açıklanamaz ve sıradan bir gerçeklik içinde yer almazlar. Bu bağlamda, büyülü gerçekçi metinlerde meydana gelen olaylar, "aslında" gerçekleşmeleri imkânsız olan ve normalde gerçek dünyada karşılaşılmayan unsurlardır. Ancak bu metinlerde bu olaylar, "gerçekmiş" gibi sunulur ve okuyucu için gerçeklik algısında bir belirsizlik yaratır. Bir başka deyişle, büyülü gerçekçilikteki olaylar, gerçek ve gerçeküstü arasında bir belirsizlik alanı oluşturur ve bu unsurlar "gerçekten" yaşanmış gibi aktarılır. Bu indirgenemez büyü unsuru, büyülü gerçekçilik tarzının en temel özelliklerinden biridir. Bu nedenle büyülü gerçekçi metinlerdeki olayların gerçek dünyadaki bilinen yasalara

göre açıklanması güç olan büyümlü unsurlar içermesi, türün diğer metin türlerinden ayrılmasını sağlayan en önemli belirleyicidir (Faris, 1995: 167).

Nitekim Grass, “Teneke Trampet”te Oskar Matzerath karakteri ile bu kavramın somut bir örneğini sahneler. Sıra dışı yetenekleri ve ruhsal gelişiminin doğduğu anda tamamlandığı düşüncesi, romanın ana karakteri Oskar’ın büyümlü gerçekçilikteki “indirgenemez öge” kavramıyla ilişkilendirilebilir.

“Şunu baştan söylemek istiyorum: Ben, ruhsal gelişimimi doğumu sırasında tamamlanan ve sadece bunu kanıtlanması gereken eski kulağı keskinlerdenim (...) ebeveynlerimin ilk doğaçlama diyaloglarını da dinliyordum” (Grass, s. 49).

Oskar’ın, büyümlü gerçekçilikte sıradan olarak karşılanan ve olağan kabul edilen bir dünyada sahip olduğu büyümlü güçlerle yaşaması, “indirgenemez öge” kavramının özelliklerini yansıtır. Oskar’ın doğuştan sahip olduğu bu olağanüstü yetenekleri, evrenin bilinen yasaları ile ters düşen büyümlü bir atmosferi temsil eder. Bu sıra dışı özelliklerle romanda gerçeküstü bir karakter olarak kurgulanarak 1959 yılının Almanya’sından İkinci Dünya Savaşı’nı yaşamış bir kuşak gözler önüne serilir. Buna paralel olarak Rushdie’nin romanında da Salim karakterinin olağanüstü koku alma ve telepati yeteneklerinin olması yine “indirgenemez öge” açısından uygun bir örnektir. Grass’ın romanında büyümek istemeyen cüce Oskar’ın aksine, Rushdie’nin romanında ben anlatıcı Salim kendini doğduğu andan itibaren büyümeye odaklı hisseder.

“Bebek Salim’in burnu; devasaydı ve akıyordu. Hayatımın başlangıcının şaşırtıcı yönleri: Kocaman ve tıpsız olmakla yetinmemişim anlaşılan. Daha doğduğum ilk günden itibaren kahramanca bir kendimi büyütme programına girişmişim. (Sanki gelecekteki hayatımın yükünü taşıyabilmek için epeyce büyük olmam gerektiğini biliyormuşum gibi.)” (Rushdie, s. 136).

Hindistan’ın bağımsızlığını kazandığı gün dünyaya gelen Salim’in hayatı Hindistan’ın tarihi ile paralellikler gösterir, ana karakter için Hindistan ikiz kardeş rolündedir. Yazar Salim’in hayatındaki her gelişme ile Hindistan’ın yakın tarihine ait bir olayı romanda ele alır.

“15 Ağustos 1947’de Doktor Narlikar’ın Doğumevinde dünyaya geldim. Ya saati? Saat de önemli. İyi öyleyse: geceleyin. Yok yok, biraz daha ayrıntılı...Aslına bakılırsa saat tam geceyarısını vurduğunda. (...) tam Hindistan’ın bağımsızlığına kavuştuğu anda yuvarlandım dünyaya” (Rushdie, s. 11).

Grass’ın romanına baktığımızda da Oskar’ın duygu ve düşünce dünyasındaki büyümlü unsurların Almanya gerçeği ile örtüştüğü görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında yaşananlara tanıklık eden Oskar’ın deneyimlerinin/gözlemlediklerinin “saf ve çil çil altına dönüştürmek” (Grass, s.679) istenmesinin nedeni de bu toplumsal gerçekliktir. Diğer taraftan Salim çocukluk yıllarında “Geceyarısı Çocukları Kurultayı”nda kendisi gibi 15 Ağustos 1947 yılında dünyaya gelen ve olağanüstü yetenekleri olan çocuklarla iletişim kurar. Böylece yazar, Salim ve arkadaşlarının telepati

yeteneği sayesinde Hindistan'ın bağımsızlığının ilk yıllarını romanında okuyucuya hatırlatır. Eserde "Delik Çarşaf" adlı bölümde ben anlatıcının "garip bir biçimde tarihe kelepçelenmişim, kaderim kopmazcasına ülkemin kaderine zincirlenmişti" (Rushdie, s. 11) cümlesi kurgulanan gerçeküstü durumların nasıl toplumun politik atmosferini yansıttığının göstergesidir.

b. Olağanüstü Dünya

"Olağanüstü dünya" (the phenomenal world) kavramı büyülü gerçekçiliğin en önemli unsurlarındandır. Bunun nedeni bu unsur aracılığıyla Sav eserde betimlemeler ile alegoriden farklı olarak pek çok durumda/olayda ayrıntıların genişletilmesiyle yaşadığımız dünyaya benzeyen kurgusal bir dünya yaratılır. Elbette bu dönüşüm bir kopuştan ziyade, olağanüstü kurmaca ayrıntılarla geleneğin devamı, yenilenmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle büyülü gerçekçi kurguda, büyülü olaylar/olgular okuyucuyu baştan çıkardığı için büyülü doğa gerçek unsurlarla iç içe geçirilir (Faris, 1995). Sonuç olarak "olağanüstü dünya" kavramı, büyülü gerçekçilikte olağanüstü olayların gerçek dünya içindeki varoluşunu ve detaylı bir şekilde betimlenmesini vurgular. Grass'ın romanında Oskar üzerinden dile getirilen olağanüstü olaylar veya durumlar, Kristal Gece, Yahudi Katliamı, İkinci Dünya Savaşı gibi gerçek olaylarla 1959 yılının bakış açısından kaleme alınır.

"Dünyaya gözlerimi iki adet altmış mumluk ampul gibi açtım. Bu yüzden hâlâ İncil'deki ayet aklıma gelip duruyor: "Tanrı, ışık olsun, diye buyurdu ve ışık oldu." Bu söz bana Osram firmasının en başarılı reklam sloganı gibi geliyor. Perinenin zorunlu olarak yırtılmasının dışında doğumum sorunsuz geçti. Annelerin, embriyoların ve ebelerin eşit derecede önem verdiği baş aşağı pozisyonundan zorluk çıkarmadan kurtuldum" (Grass, s. 49).

"(...) Kristal Gece dedikleri 1938 yılının 9 kasımını 10 kasıma bağlayan gecede (...) Zoppot ve Langfuhr'da olduğu gibi bir sinagog yanıyordu. Sinagog neredeyse tamamen yanmıştı (...)" (Grass, s. 242).

Metinde yer alan diğer bir örnek ise romanın birinci bölümünde, Oskar Matzerath'ın doğum gününde annesinin ona teneke bir trampet vaat etmesidir. Romanda "küçük Oskar, üç yaşına geldiğinde bir teneke trampeti olacak" (Grass, s. 49) cümlesi gerçek dünya ile olağanüstü ögelerin bir araya geldiğinin göstergesidir. Oskar'ın doğumundan itibaren gelişmiş bir ruha sahip olduğunu iddia etmesi ve doğumunda her şeyi, gerçeklikle gerçeküstü arasında bir çizgi çizerek anlatması "olağanüstü dünya" kavramına uygundur. Gerçeküstü bir karakter olarak Oskar'ın teneke trampet aracılığıyla çevresindekilere tepki gösterdiği olaylar ise Almanya'nın resmî tarihinin bir parçasıdır.

"Kulağımla yakaladığım her sözü duyduğum her şeyi tartıp biçtikten sonra, ilkel beynimle aynı anda değerlendirip, falancayı yapmaya, filancayı da yapmamaya karar veriyordum (Grass, s. 49).

“Geceyarısı Çocukları” romanına baktığımızda ise yine gerçekçi betimlemeler olağanüstü/büyülü olaylar ile paralellikler gösterir. Metinde, Salim Sina ve ailesinin hayatı Hindistan’ın bağımsızlığının öncesi ve sonrası bağlamında resmî tarih referans alınarak kaleme alınır. Romanın “Buda” adlı bölümünde Salim Sina’nın Hindistan-Pakistan Savaşı (1971) sırasında hafızasını kaybetmesi olayı olağanüstü bir öge ile birleştirilir. Tarihte yaşanmış olan bu savaş olayına ek olarak, metne hafızasını kaybeden Salim’in Pakistan ordusunda olağanüstü burnu ile koklayarak iz bulma yeteneği yerleştirilir. Böylece yazar, Salim’e yüklediği bu olağanüstü yetenek aracılığıyla Hindistan ve Pakistan’ın yakın tarihine işaret eder. Bu olay örgüsü ile Bangladeş’in Bağımsızlık Savaşı’na da (26 Mart 1971- 16 Aralık 1971) atıf yapılır.

“(…) çalırların kayaların arasında, derelerde en hafif kokuların bile izini süren budanın ardından koştururlarken onun becerisini kabul etmek zorunda kalıyorlardı; (...) Burnu salatalığa benzeyen, kafası anıları aileleri tarihleri reddeden, kokular dışında hiçbir şeyi barındırmayan bu adama ellerinde olmadan hayran kalıyorlardı... (Rushdie, s. 375).

Dolayısıyla metinde büyülü unsurlar, gerçekçi betimlemeler ile olayları gerçeküstü bir boyuta taşır. Hem “Teneke Trampet” hem de “Geceyarısı Çocukları” romanında “olağanüstü dünya” kavramı, 20. Yüzyılda gerçekleşen savaşırlara karşı bir eleştiri niteliğindedir. Grass ve Rushdie, Oskar ve Salim Sina karakterlerinin sahip olduğu sıra dışı özellikler dolayımında, Almanya’nın ve Hindistan’ın geçmişini ve dolayısıyla kendi kuşak kimliklerini sorgular.

c. Sarsıcı/Rahatsız Edici Şüpheler

Büyülü gerçekçilik tarzındaki metinlerde belirsizlik ve şüphe duygusunu ifade eden “rahatsız edici şüphe” (unsettling doubts) kavramı, gerçekçi ve gerçeküstü unsurlar arasında çelişkili duruma işaret eder. Bu çelişkiyi anlamlandırmak okuyucuda bir belirsizliğe neden olur. (Faris, 1995) Bu özellik göz önünde bulundurulduğunda, “Teneke Trampet” romanında ana karakter Oskar’ın kimliği ve geçmişi hakkında belirsizlikler olduğu söylenebilir. Sarsıcı/rahatsız edici şüphe unsuruna Oskar’ın annesi Agnes ile olan ilişkisi, babasının kim olduğu konusundaki soru işaretleri örnek verilebilir:

Oskar’ın “Kendini babam sanan şu Bay Matzerath “Bir oğlan.” dedi (Grass, s. 49) cümlesi ana karakterin kendini anlamakta zorlandığını ve etrafında gelişen olayları yorumlarken tereddüt yaşadığını gözler önüne serer. Bununla birlikte, Oskar’ın teneke trampet ile camları kırabilme yeteneğinin olması da sarsıcı/rahatsız edici şüphe unsuruna örnektir. Oskar’ın bu olağandışı yetenekleri gerçek dünyanın sınırlarını zorlar ve okuyucuyu “bu olaylar gerçek mi, gerçek değil mi?” sorusuna yöneltebilir.

“Sesimle camları kırma yeteneğim vardı. Çılgılığım vazoları öldürüyordu. Şarkı söylediğimde pençeler karşımda diz çöküp içeri giren havanın hâkimiyetine izin veriyordu (Grass, s. 71).

"Geceyarısı Çocukları" romanında da Salim Sina'nın annesi ile ilgili şüpheleri vardır. Annesinin babasını aldatıp aldatmadığı sorusu sürekli belleğini meşgul eder. "Neden yaptığı ziyareti kocasına anlatamadı bir türlü?" (Rushdie, s. 95) sorusuna verilemeyen cevap, Salim'in de gerçek ve gerçeküstü durumlar arasında gelgit yaşamasına neden olur. Salim'in oldukça büyük burnu ile bütün kokuları alma yeteneği ise tıpkı Oskar'ın yeteneği gibi, büyülü gerçekçiliğin unsurlarına işaret eder ve ülkede yaşanan politik ve tarihi olaylar ile eş zamanlıdır.

"1 Kasım'da – HİNTLİLER TOP ATEŞİ EŞLİĞİNDE SALDIRIYA GEÇTİ- burun dehlizlerim akut bir krize girmişti. (...) Ama ne koku duyuyuydu öyle! (...) daha da önemlisi insanlığın geri kalanının yetinmeyi tercih ettiği safi fiziksel esaslı kokulardan çok daha fazlasını alma özgürlüğüne sahipti burnum" (Rushdie, s. 321-328).

Bu rahatsız edici şüphe, büyülü gerçekçilikteki "indirgenemez öge" kavramına da işaret eder. İndirgenemez öge, büyülü gerçekçilikteki gerçekçi ve gerçeküstü unsurların karışımını ifade eder ve bu unsurlar arasında belirsizliğin daha fazla artmasına neden olur. Okuyucunun olayları bir karakterin halüsinasyonu olarak mı yoksa bir mucizesi olarak mı anlamlandıracağına dair ana soru, büyülü gerçekçi metinlerdeki belirsizlik ve rahatsız edici şüphenin temelini oluşturur. Bu kavram, okuyucuyu düşünmeye, yorumlamaya ve metnin anlamını keşfetmeye teşvik ettiği için, büyülü gerçekçi metinlerin en önemli özelliklerinden biridir. Diğer taraftan her okuyucu sarsıcı/rahatsız edici şüphe unsurlarına farklı anlamlar yükleyebilir. Bunun en önemli nedeni ise farklı kültürel bağlamlarda metinlerin çözümlenmesidir. Elbette bu farklılığın da büyülü gerçekçiliğe çok katmanlı bir yapı kazandırdığı söylenebilir.

d. Âlemlerin Birleşimi ya da Bütünleşen Dünyalar

"Âlemlerin birleşimi ya da Bütünleşen Dünyalar" (merging realms) kavramı, büyülü gerçekçi yapıtlarda gerçek dünya ile gerçeküstü dünyanın birleştiği bir durumu ifade eder (Faris, 1995). Aynı zamanda bu birleşme ana karakterlerin gündelik yaşamda gerçek ile büyülü, fantastik veya gerçeküstü olaylar arasında bir etkileşim kurması veya bir tepki vermesi anlamına da gelir. "Teneke Trampet" romanında, Oskar Matzerath'ın teneke trampet ile kurduğu bağ ve onu sürekli çalma isteği, gerçek dünyanın sınırlarını zorlar. Romanda konuya özgü bir motif olarak yer alan trampet, ana karakterin gerçeküstü yeteneğini ortaya çıkarır.

"Trampetim buna dayanırken yetişkinler fazla sabır gösteremiyordu. Trampetimin sesini kesmek, tenekemin yoluna çıkmak, bagetlerimi kırmak istiyorlardı ama doğa ana beni sahipsiz bırakmamıştı" (Grass, s. 71).

Gerçeküstü unsurların varlığının doğal/normal kabul gördüğü büyülü gerçekçilikte gündelik yaşama ait enstantaneler fantastik olayların bir parçasıdır. "Teneke Trampet" romanına baktığımızda, Oskar'ın trampeti elinden alınmak istenir ve buna öfkelenen Oskar güçlü sesiyle evdeki saati paramparça eder. Fakat Oskar'ın ses titreşimlerine

hükmederek camları kırabilmesine ailesi hiç tepki vermez, aksine bu fantastik olay normal bir durum gibi kabul görür.

“O güne kadar sessiz ve uslu bir çocuk olarak bilinen Oskar, ilk yok edici ve etkili çığığını attı: Ayaklı saatimizin bal sarısı kadranını koruyan daire şeklinde traşlanmış camı parçalandı (...) ‘Saat bozuldu!’ diye bağırdı Matzerath ve trampeti bıraktı” (Grass, s. 74).

“Geceyarısı Çocukları” romanında ise “Kolynos Kid” adlı bölümde Salim, toplumsal olaylar ile bireysel yaşanmışlıkları arasında bir bağlantı kurar. Böylece büyüü gerçekçiliğın bir unsuru olan “alemlerin birleşimi” kavramının tanımında da belirtildiği gibi, toplumdaki gerçek olaylar ile “Geceyarısı Çocukları Konferansında” yaşanan gerçeküstü durum/iletişim bir zincirin halkaları gibi içi içe geçer. Salim’in fiziksel gelişiminin yaşadığı coğrafya ile olan bağlantısı romanda “bebek devlet” ve “ben anlatıcının orta parmağının kopması” metaforu ile verilir.

“Pasif ve metaforik birleşimi, sırf var oldukları için beni metaforik olarak etkileyen bütün sosyo-politik eğilimleri ve olayları kapsıyor- mesela “Balıkçının İşaret Parmağı” bölümünün satır aralarını okursanız bebek devletin aceleyle yetişkin büyüklüğüne gelme çabalarıyla benim büyümemedeki aşırı gayret arasındaki yadsınamaz bağlantıyı görebilirsiniz... (...) parmağım gövdemden ayrıldığında ve kanım çeşmeden akar gibi aktığında tarihin de başına benzer bir şey gelmişti...” (Rushdie, s. 256).

Dolayısıyla büyüü gerçekçilikte, gerçek dünyadaki olaylar ve gerçeküstü unsurlar arasındaki sınır net değildir ve bu iki dünya birbiri ile bir bütün hâindedir. Hem Grass hem de Rushdie eserlerinde gerçek dünya ile hayalî unsurların birleşimini, ana karakterlerinin özellikleri aracılığıyla okuyucuya aktarır. Buna ek olarak her iki romanda “Âlemlerin Birleşimi” kavramı bağlamında, gerçek olaylar ile gerçeküstü durumlar arasında bir dengenin söz konusu olduğu da açıktır.

e. Uzam, zaman ve kimliğin bozulması

Büyüü gerçekçi metinlerde sıkça görülen “uzam, zaman ve kimlikteki bozulmalar” (the disruptions of space, time, and identity) kavramı, geleneksel olarak kabul görmüş olan uzam, zaman ve kimlik kavramlarına dair beklenmedik ve alışılmadık değişikliklerdir. Uzamda bozulma, gerçek dünya ile gerçeküstü dünya arasındaki sınırların belirsizleştiği ve farklı mekânların iç içe geçtiği durumları ifade eder. Büyüü gerçekçilikte, farklı mekânlar birleştirilir veya bir mekân birden fazla gerçeklik içerir. (Faris, 1995) Bir büyüü gerçekçi romanda, gerçek dünyada var olan bir mekânın birdenbire farklı boyutlara açılan kapılarla farklı gerçekliklerle bağlantı kurması “uzamda bozulma” kavramına örnek verilebilir. “Teneke Trampet” romanında, uzamın sıradan gerçeklikle büyüü öğelerin birleştiği bir alana dönüştüğü görülür. Özellikle Oskar’ın doğaüstü yetenekleri ve olayların gerçek dünyanın sınırlarını aşarak, gerçeküstü dünyada gerçekleşmesi uzamın, bir başka ifadeyle, mekânın karmaşıklığını ve sıra dışılığını gösterir.

“Durum nasıl olursa olsun, trampetimin sözleri şöyle devam ediyor: bin sekiz yüz doksan dokuz yılının o ekim ikindisinde, Güney Afrika’da (...) (Grass, s. 22), (...) ve sadece hayalinde canlandırdığı teneke trampeti düşleyerek, tekrar eski embriyo hâline geri dönme istediğini daha da belirgin hâle gelmeden engellemiştir. Ayrıca ebem aramızdaki kordonu çoktan kesmişti. Yapacak bir şey kalmamıştı” (Grass, s. 51).

“Geceyarısı Çocukları” romanında ise, Hindistan’ın Bağımsızlık Günü dünyaya gelen çocuklar “Geceyarısı Çocukları Konferansı”nda (Rushdie, s. 272-273) telepati yetenekleri sayesinde birbirleriyle iletişim kurar. Tanık oldukları siyasi olaylar somut ve gerçek iken, sanal bir ortamda düşüncelerini aktarmaları soyut ve gerçeküstüdür; yani “Geceyarısı Çocukları Konferansı” bir uzamın farklılaşması/bozulması unsuruna örnek verilebilir. Zamanda bozulma ise, geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki sınırın net olmadığı ve zamanın doğrusal olmaktan çıktığı durumları ifade eder. Büyülü gerçekçilikte, zaman içinde ileri (Vorblende) ve geriye doğru sıçramalar (Rückblende), geçmiş ve gelecek arasında etkileşimler ve zamanın döngüsel bir yapıya sahip olması sıkça görülür. Örneğin romanda ana karakter Oskar’ın yaşadıkları retrospektif bir anlatımla dile getirilir. Oskar’ın akıl ve ruh hastalıkları hastanesinde başlayan anlatımı zaman dilimlerini değiştirir ve zamanın normal akışı bozulur. Geçmiş ve şimdiki zaman, romanda iç içe geçer.

“İtiraf ediyorum: Bir akıl ve ruh hastalıkları hastanesinin sakiniyim ve bakıcımın gözetimi altındayım (Grass, s. 9), Kendimden çok önceki bir zaman diliminden başlıyorum (Grass, s. 12), Yıllardan bin sekiz yüz doksan dokuz yılıydı (Grass, s. 13), Güneşli bir Eylül günü, benim üçüncü yaş günüm” (Grass, s. 68).

Diğer taraftan yazar Rushdie ben anlatıcı Salim’in bireysel yaşanmışlıklar dolayımında 1947 yılından 1977 yılına kadarki politik ve sosyal durumu geçmiş ve şimdiki zaman arasında bir köprü kurarak anlatır. Salim, başından geçen bütün hikâyeyi Padma adlı dinleyicine anlatır. Romanın “Hokkayı – Vurmaca” adlı bölümünde Salim, dedesinin hayat hikâyesini anlatırken, anne ve babasını anlatmak için “önümdeki zamanın kısıtlılığını hatırlayarak Merkürökromdan 1942’ye sığıyorum” (Rushdie, s. 43) ifadesini kullanır. Eserde geçen bu ifade, zamanın belirli bir düzeninin olmadığına göstergesidir. Ayrıca kronolojik bir şekilde anlatılmayan olay örgüsü, mekânlar arasında yaşanan gerçek ve gerçeküstü olayların geçişine de işaret eder. Örneğin Salim karakterinin aile öyküsü aracılığıyla arka planda devam eden II. Dünya Savaşı’na dikkat çekilir.

Kimlikteki bozulma, karakterlerin veya nesnelerin sabit kimliklerini kaybetmeleri veya farklı kimliklere bürünmeleri anlamına gelir. Büyülü gerçekçilikte, ana karakterler gerçeküstü güçlere sahiptir; farklı kimliklere bürünebilir veya varoluşları sıra dışı olabilir. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde kimlik karmaşası yaşayan Oskar, fiziksel olarak çocuk kalmayı seçer ve yetişkinlerin dünyasına katılmamaya karar verir.

“(…) ben, üç yaşındaki çocuk, cüce, parmak çocuk, üzerine kat çıkılamayan bir bacaksız olarak kaldım. Amacım, hikâyelerdeki küçük ve büyük karşılaştırmaların üzerinde olmak, bir yetmiş iki boyunda, yetişkin, aynanın karşısında traş olurken

---

kendini babam diye tanıtan bir adama teslim olmamak ve Matzerath'ın isteğine göre yirmi bir yaşındaki Oskar'a yetişkinlerin dünyasına açılacak kapı olan bir bakkal dükkânının başına geçmemektir" (Grass, s. 66).

"Geceyarısı Çocukları" romanında ise Hindistan'ın bağımsızlığını elde ettiği 15 Ağustos 1947'de gece yarısı ya da hemen sonrasında doğan çocukların her birinin farklı fantastik özelliklere sahip olması kimliklerin bozulması unsuruna örnek olabilir. Romanın "Onuncu Doğum Günüm" adlı bölümünde Salim, kendisi gibi 15 Ağustos 1947 yılında gece yarısı dünyaya gelen çocukların özelliklerini özetler.

"Çocukların hiçbiri doğdukları saatin, yetenekleriyle ilgili olduğunu akıllarına getirmediği için benim bu keşfi yapmam da biraz zaman aldı. (...) beş yüz seksen bir çocuğun hepsi birbirinden farklı, (...) Geceyarısı Çocukları!... Keşmir'de gerçek cinsiyeti asla anlaşılmayan mavi gözlü bir çocuk vardı çünkü suya girerek cinsiyetini istediği gibi değiştirebiliyordu" (Rushdie, s. 215).

Ayrıca metinde Salim ve Shiva'nın doğumda ebeveynlerinin değiştirilmesi olayı aracılığıyla zihin ve beden ayrı ayrı temsil edilir. Shiva, küçük yaşta babasız, yoksul bir şekilde yaşam sürer, tek başına kendi başının çaresine bakmak zorunda kalır ve yine de güçlü bir savaşçı olarak ölür. Salim, tüm aile üyeleri vefat edene kadar korunaklı bir ailede büyür. Burnu ve karşıdaki kişinin düşüncesini okuma yetisi onu zihinsel olarak Hindistan'ın her köşesine götürür. Salim'in devasa burnu, Shiva'nın ise dizi onun iddialılığını ve gücünü sembolize eder (Schranz, 2009:65). Eserde kimliklerin karmaşık ve çok yönlü olması, özellikle ele alınan dönemin politik ve toplumsal sorunlarına da işaret eder. Hem Oskar hem de Salim karakteri aracılığıyla toplumda derin izler bırakan savaş, göç gibi olaylar metinde okuyucuya hatırlatılır. Gerek Alman toplumunun gerekse Hindistan-Pakistan toplumunun yakın tarihine ait yaşanmışlıklar gerçeküstü ve fantastik karakterlerle kurgulanır.

Sonuç

20. yüzyılın sonlarına doğru yarı kurmaca yarı otobiyografik unsurların retrospektif bir anlatımla kaleme alındığı büyülü gerçekçi romanlar "Teneke Trampet" ve "Geceyarısı Çocukları" yakın tarihin önemli sosyo-politik kırılma anlarını anlatır. Her iki romanda sadece tarihi olayların şekillendirdiği ana karakterlerin hikâyeleri değil, aynı zamanda bir toplumun zaman içinde geçirdiği gelişim/dönüşümü de ele alınır. Her iki romanda savaşın ve sonuçlarının neden olduğu olaylar karşısında bireylerin mücadelesi dile getirilir. Her iki yazar toplumlarında derin izler bırakan ve konuşulmayan/eleştirilmeyen konuları edebî eserleri aracılığıyla okuyucuya aktarır. Grass ve Rushdie romanlarında büyülü gerçekçilik unsurlarını kullanarak, toplumda tarihe/geçmişe karşı oluşan suskunluk atmosferini reddederler. Her iki romanda gelecek kuşaklar için, tarihin önemli bir disiplin olduğu vurgulanır ve büyülü gerçekçilik özellikleri bağlamında geçmiş yeniden yorumlanır.

Hem Grass hem de Rushdie romanlarında gerçek dünya ile hayalî unsurların birleşimini, ana karakterlerinin farklı ve sıra dışı özellikleri aracılığıyla okuyucuya aktarır. Dolayısıyla her iki romanda geçmiş ve şimdiki zaman arasındaki sınır, gerçek tarihi olaylar ve gerçeküstü unsurlar arasında netliğini kaybeder. Ayrıca romanlarda ana karakterlerin aile öyküleri bağlamında sahip oldukları fantastik yetenekleri ile yaşadıkları toplumun gerçekleri bir bütün hâlinde sunulur. Böylece her iki romanda büyümlü gerçekçilik unsurları taşıyan özellikler aracılığıyla arka planda 20. yüzyılda yaşanan savaflara ve sömürgeciliğe işaret edilir. Yazarlar hem Almanya'nın hem de Hindistan'ın geçmişini ana karakterlerin sıra dışı özellikleri aracılığıyla sorgularken, tarihin referans noktaları gerçek dünya ile büyümlü unsurların birleştiği bir zemin olarak belirlenir. Elbette romanlarda Oskar ve Salim'in doğuştan sahip olduğu fantastik güçler/yetenekler birbirinden farklıdır. Fakat iki romanda da bu yetenekler karakterlerin kimliklerinin temel bir parçası hâline gelir ve onları olağan dünyadan ayırır. Hem Oskar'ın hem de Geceyarısı çocukları olarak adlandırılan Salim'in en önemli ortak noktası kimliklerinin karmaşık ve çok yönlü olmasıdır. Bunun nedeni ise kurgulanan ana karakterler bağlamında toplumda derin izler bırakan savaş, göç gibi olaylar ve bu olayların sonuçlarının politik ve toplumsal açıdan gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Buna ek olarak yazarlar romanlarında gerçek ve gerçeküstü olayların iç içe geçtiği bir atmosfer kurgulayarak, 20. yüzyıl tarihinin dönüm noktalarının toplumsal haritasını okuyucuya özetlerler.

Kaynakça

- Albayrak, K. (2017). Heterokroni Olarak Ev: Andreas Maier'in "Das Haus" Adlı Eserinde Mekân ve Bellek. *Idil Sanat ve Dil Dergisi*, 39 (6), s. 3075-3089. DOI: 10.7816/idil-06-39-06 [12.09.2023].
- Altinkaya, A. (1997). Phantasie und Wirklichkeit im Roman Die Blechtrommel von Günter Grass (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arargüç, M. F. (2016). Büyümlü Gerçekçilik ve Louis de Bernières'nin Latin Amerika Üçlemesi. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Aytaç, G. (2012). Çağdaş Alman Edebiyatı. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Balduf, A., Nunzio, N. D., Plütz, M. ve Neuhaus, L. (2015). Realität vs. Fiktion. Günter Grass' "Blechtrommel" als autobiographischer und historischer Roman. München: GRIN Verlag.
- Carpentier, A. (1995). The Baroque and The Marvelous Real. In: L. P. Zamora & W. B. Faris (Eds.) *Magical Realism: Theory, History, Community* (p. 89-108). N.C.: Duke University Press.

- Döner, G. (2013). Uwe Timm'in "Sıcak Yaz"ında Konu, Sembol ve Motif Yapısı (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Emir, D. ve Diler, H. E. (2011). Büyülü Gerçekçilik: Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm ve Angela Carter'in Büyülü Oyuncakçı Dükkânı İsimli Eserlerinin Karşılaştırması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), s. 51-62. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4772/65677> [11.09.2023].
- Erdem, S. (2011). Büyülü Gerçekçilik ve Halk Anlatıları. *Milli Folklor Dergisi*, 91, s. 175-188. Erişim adresi: <https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&id=L-AgDXUBu-adCBSEKRZ5> [5.08.2023].
- Faris, W. B. (1995). Scheherazade's Children: Magical Realism and Postmodern Fiction. In: L. P. Zamora & W. B. Faris (Eds.) *Magical Realism: Theory, History, Community* (p. 163-190). Durham & London: Duke University Press.
- Faris, W. B. (2004). *Ordinary Enchantments: Magical Realism and The Remystification of Narrative*. Nashville: Vanderbilt University press.
- Grass, G. (2016) *Teneke Trampet* (Çev. Fikret Çalışlar). Ankara: Akılçelen Yayıncılık.
- Guenther, I. (1995). Magic Realism, New Objectivity, and the Arts during the Weimar Republic. In: L. P. Zamora & W. B. Faris (Eds.) *Magical Realism: Theory, History, Community* (p. 33-74). Durham & London: Duke University Press.
- Kalay, F. ve Akar, M. (2013). Rushdie'nin Geceyarısı Çocukları ve Grass'ın Teneke Trampet Adlı Romanlarında Tarih ile Bütünleşmiş Bedenler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), s. 155-176. DOI: 10.14520/adyusbd.500
- Kaya, Ü. (2005). Strukturelemente in der Blechtrommel. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45 (1), s. 11-25. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66771/1044159> [08.08.2023].
- Kişmir, A. (2018). *Pakistan'ın Bedbaht Nesillerini Okumak, Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Demavend Yayınları.
- Loesch, S. (2010). *Moderne Pikareske Romane? Ein Vergleich Zwischen Günter Grass' Die Blechtrommel und Saul Bellows The Adventures of Augie March* (Yüksek Lisans Tezi) Alabama Üniversitesi, Alabama.
- Okçul, M. (2022). Büyülü Gerçekçilik ve Bazuka Kitabındaki Yansıması. *Küllüye*, 3 (2), s. 125-141. DOI: 10.48139/aybukullüye.1162927

Okuyucu, E. D. (2019). Büyülü Gerçekçilik ve İhsan Oktay Anar'ın Romanlarındaki İzleri (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özüm, A. (2013). Onat Kutlar'ın İshak ve Bilge Karasu'nun Göçmüş Kediler Bahçesi'ndeki Büyülü Gerçekçi Ögeler. *Bilig*, Yaz 2013/ 66, s. 179-204. Erişim adresi: <https://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2405-published.pdf> [5.7.2023].

Rushdie, S. (2000). *Geceyarısı Çocukları* (Çev. Aslı Biçen). İstanbul: Metis Yayınları.

Schranz, H. C. (2009). *Von Magischen Realisten und Weißen Tigern*". Die Entwicklung der indo-englischen Literatur nach Salman Rushdie's *Midnight's Children* (Doktora Tezi), Viyana Üniversitesi, Viyana.

Toyman, Y. Ö. (2006). Nazlı Eray'ın Roman Dünyasında Düşü ve Büyülü Gerçekçiliğin Kurgusu ile Fantastik Unsurlar. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turgut, C. Ö. (2003). Latife Tekin'in Yapıtlarında Büyülü Gerçekçilik (Yüksek Lisans Tezi). Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.

Walter, R. (1993). *Magical Realism in Contemporary Chicano Fiction*. Frankfurt am Main: Vervuert Verlag.

Wormweg, H. (1996). *Günter Grass mit Selbstzeugnissen und Bilddokumenten*. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag.

Yağcı, N. K. (2021). Psikanalistik Edebiyat Kuramı Bağlamında Julio Cortazar, Cristina Fernandez Cubas ve İnci Aral Öykülerinde Tekinsizlik (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara.

Yentür, H. (2021). Animasyon ve Büyülü Gerçekçilik (Sanatta Yeterlik Tezi). Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Eskişehir.

Zamora, L. P. (1995). *Magical Romance / Magical Realism: Ghosts in U.S. and Latin American Fiction*. In: L. P. Zamora & W. B. Faris (Eds.) *Magical Realism: Theory, History, Community* (p. 497-550). Durham & London: Duke University Press.

Zamora, L. P. ve Faris, W. B. (Ed.). (1995). *Magical Realism – Theory, History, Community*. Durham & London: Duke University Press.